

Geachte mevrouw Ollongren,

Graag wil de rekenkamer van de gemeente Zeist reageren op uw wetsvoorstel om de positie van Lokale rekenkamers te versterken.

Door het voorliggende wetsvoorstel wordt de vrijheid van gemeenten om de rekenkamer in te richten zoals het best passend is bij de lokale situatie weggenomen. U stelt in het wetsvoorstel verdere verplichtingen aan de vorm en inrichting van de rekenkamer. In de toekomst is het hebben van een rekenkamerfunctie voor een raad geen mogelijkheid meer. U geeft aan dat de wetswijziging nodig is omdat u constateert dat rekenkamers meer verantwoordelijkheden krijgen en wil hiermee ook het probleem van 'slapende rekenkamers' oplossen.

De rekenkamer Zeist heeft met belangstelling kennis genomen van uw voorstel. Wij zijn blij met uw initiatief om de positie van lokale rekenkamers te versterken. Wij zijn verbaasd over de wijze waarop en vragen ons af of het laten vervallen van de rekenkamerfunctie het probleem van 'slapende rekenkamers' oplost. Wel zal het voorstel impact hebben op nu goed functionerende rekenkamercommissies. Ook past het voorstel niet in de ontwikkeling waarbij steeds meer rijkstaken lokaal georganiseerd worden en lokaal maatwerk en lokale verschillen steeds gebruikelijker worden. De nu gekozen oplossing lijkt vooral een instrumentele te zijn en is te weinig gericht op het bereiken van effect of impact door rekenkamers. In onze ogen is dat juist het belangrijkste. Wij zullen dit hieronder toelichten.

De rekenkamer in Zeist – balanceren in een veranderende context.

Wij hebben in Zeist een gemengde rekenkamercommissie (al sinds 1998) die bestaat uit 2 externe leden, 2 raadsleden en een vaste eigen ondersteuning. Per onderzoek of activiteit kan er op initiatief van de rekenkamer sprake zijn van zowel raads- als burgerwisselers. Dit zijn leden die voor de duur van één onderzoek door de raad benoemd worden en op basis van hun kennis van het te onderzoeken terrein. Deze werkwijze leidt ertoe dat een groot gedeelte van de raad betrokken is bij het werk van de rekenkamer maar ook dat inwoners uit de gemeente Zeist betrokken worden bij het werk van de rekenkamer. Dit heeft tot vele waardevolle uitwisselingen geleid.

Wij hebben onze samenstelling en werkwijze recentelijk geëvalueerd. Er bleek een grote waardering te zijn voor de wijze waarop het instrument vormgegeven is, maar ook voor de onderzoeken die de rekenkamer uitvoert. Deze waardering is van essentieel belang voor het draagvlak voor de rekenkamer en de impact van onderzoeken. Succesfactoren zijn met name de lokale invulling (passend bij de context) en de nabijheid van de rekenkamer. Ook de positionering van de secretaris op de griffie is een belangrijke schakel in het creëren van draagvlak voor de rekenkamer. Kansen liggen er door meer mee te bewegen op de veranderende gemeentelijke context en hierin een positie te kiezen.

Verwachte gevolgen van de voorgestelde maatregelen

- Uw maatregel om de rol van raadsleden terug te brengen naar de positie als *externe* adviseur of commissie, maakt dat de rekenkamerfunctie letterlijk op afstand komt te staan van de raad en zal naar verwachting direct invloed hebben op het draagvlak binnen de raad voor de rekenkamer. Dit heeft vervolgens een negatief effect op de rekenkamer, de impact die met onderzoek gecreëerd wordt en daarmee ook de versterking van de controlerende rol van de raad.
- De door u voorgestelde vorm van een rekenkamer heeft ook gevolgen voor de positie van de secretaris van de rekenkamer. In veel (kleinere) gemeenten is deze ondergebracht bij de griffie en vaak fungeert de secretaris ook als commissiegriffier. De reden voor deze keuze is vaak praktisch en geredeneerd

vanuit kostenoverwegingen. Maar deze keuze draagt ook bij aan de zichtbaarheid van de rekenkamer en het creëren van draagvlak tussen rekenkamer, raad, college en organisatie. De secretaris heeft hierin een belangrijke rol. Door het wetsvoorstel lijkt deze functie onmogelijk gemaakt te worden. Uw suggestie om in plaats daarvan regionale rekenkamers op te richten draagt wellicht bij aan een oplossing, maar creëert meer afstand tot de raad en daarmee een risico voor het draagvlak. Wij verwachten dat raden minder zullen gaan doen met de rapporten vanwege de grotere afstand en omdat er geen sprake meer is van een 'eigen rekenkamer'.

Rekenkamers en de veranderende context.

Wij denken dat er voor de rol en taak van rekenkamers meer aandacht moet komen. In onze ogen hebben rekenkamers vaak een vrij klassieke taakopvatting. Namelijk 'Onderzoek doen naar beleid en bestuur op basis van het verleden en aanbevelingen voor verbetering doen.' Maar juist dit beleid en bestuur zijn de afgelopen jaren in gemeenten aan vele veranderingen onderhevig. Ook zijn er grote veranderingen in het samenspel tussen samenleving, raad, college en organisatie. Deze veranderingen zouden invloed moeten hebben op de wijze waarop het gemeentelijke systeem van 'checks and balances' ingericht is. Hier maakt de rekenkamer onderdeel van uit.

Hulp en inzet van het ministerie om rekenkamers te begeleiden naar een rol en taak die past bij deze (gemeentelijke) ontwikkelingen zou het probleem van 'slapende rekenkamers' eerder oplossen omdat hierdoor het draagvlak voor de rekenkamers bij raden groter wordt. Lokale vrijheid is hierin een belangrijke sleutel voor succes in onze ogen.

Wetsvoorstel: benadering vanuit het instrument of vanuit de impact?

Wij maken ons zorgen om het wetsvoorstel omdat deze het draagvlak voor rekenkamers verlaagt. De keuze in het wetsvoorstel lijkt vooral vanuit instrumentele overwegingen genomen te zijn en geredeneerd te zijn vanuit het middel en veel te weinig vanuit het effect dat bereikt moet worden. Het opleggen van een vaste vorm voor een rekenkamer zegt niets over de impact en het effect dat de rekenkamer bereikt. Hierin spelen de lokale context, lokale opvattingen en het acteren van de rekenkamer zelf een belangrijke rol.

Wij doen daarom als één van de vele gemengde goed functionerende rekenkamercommissies in Nederland de oproep om:

1. De positie van het onafhankelijke raadslid in de rekenkamerfunctie (rekenkamercommissie) te behouden en te ondersteunen, om zo de goede aansluiting tussen rekenkamercommissie en raad te behouden.
2. De mogelijkheid van de koppeling tussen de raadsgriffie en secretaris in stand te houden. Ook dat versterkt de aansluiting van de rekenkamerfunctie op de raad.
3. Hulp en inzet vanuit het ministerie te bieden aan rekenkamers en gemeenten zodat rekenkamers een rol kunnen pakken die goed past bij het veranderende lokale samenspel tussen samenleving, gemeente en politiek. Bijvoorbeeld via de Democratic Challenge in Testlabs of andere Pilots.

Met vriendelijke groet,
namens de Rekenkamer Zeist

Alma Schaafstal, Voorzitter